

Možnosti rodičov v prevencii fajčenia a užívania alkoholu v období skorej adolescencie

Mária Bačíková, Anna Janovská

Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia, Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach

Teoretické východiská

- Jedným z výchovných cieľov rodičov býva zabrániť dospievajúcim v aktivitách, ktoré môžu ohroziť ich zdravie (napr. fajčenie a užívanie alkoholu), prípadne oddialiť začiatok takéhoto rizikového správania
- Na začiatku dospievania je ich úloha stále kľúčová
- Mnoho dospievajúcich získa prvú skúsenosť s alkoholom v rodine

Možnosti rodičov v prevencii

- Pravidlá a monitoring
- Komunikácia o škodlivosti fajčenia/alkoholu
- Vlastný príklad a postoj voči fajčeniu/alkoholu
- Vzájomná emocionálna náklonnosť a spoločne trávený čas

Pravidlá a monitoring

- Jasne stanovené pravidlá a jasne formulované dôsledky v prípade ich porušenia
- Vývinovo primerané a situačne flexibilné
- **Monitoring** ako aktívne správanie rodiča zamerané na sledovanie aktivít dospelujúceho, ktoré sa deje mimo priameho kontaktu s rodičom
- Súvisia s neskorším nástupom experimentovania s alkoholom a cigaretami (Wellman et al., 2016; Janssen et al., 2014; Abar et al., 2014)

Komunikácia o fajčení/alkohole

- O škodlivosti a negatívnych dôsledkoch
- Nielen frekvencia ale i kvalita komunikácie
- na alkohol zameraná komunikácia súvisela s nižšou mierou nárazového pitia alkoholu a s alkoholom spojených problémov (Spijkerman et al., 2008).

Vlastný príklad a postoj

- Teória sociálneho učenia - rodičovské správanie je modelom
- Odlišnosti v spôsobe a miere stanovovania pravidiel rodičmi fajčiarmi (Engels et al., 2004)
- Rizikové správanie rodičov súvisí s fajčením a užívaním alkoholu dospievajúcich (Mak et al., 2012, Latendresse et al., 2008)
- Nesúhlasný postoj rodičov voči rizikovému správaniu súvisí s nižším výskytom takéhoto správania (Sargent, Dalton, 2001, Nash et al., 2005)

Cieľ

- Overiť, ktorý zo spôsobov prevencie rizikového správania zo strany rodičov nasilnejšie súvisí s fajčením a užívaním alkoholu dospievajúcimi.

Výskumný súbor

- 580 dospievajúcich
- Priemerný vek 12,5 roka
- 51% chlapcov
- Žiaci 7mich ročníkov v rámci celého Slovenska
- 217 matiek (priemerný vek 40,5)

Metodiky

Celoživotná prevalencia fajčenia a užívania alkoholu

Fajčenie – Fajčil si už niekedy cigaretu, aj keď len jednu doteraz? (1) *nie nikdy*, (2) *už som to skúsil*, (3) *v minulosti som fajčil, ale úplne som prestal*, (4) *sem tam fajčím, ale nie denne*, (5) *teraz fajčím denne*

(Dichotomizované na nikdy verzus ostatné)

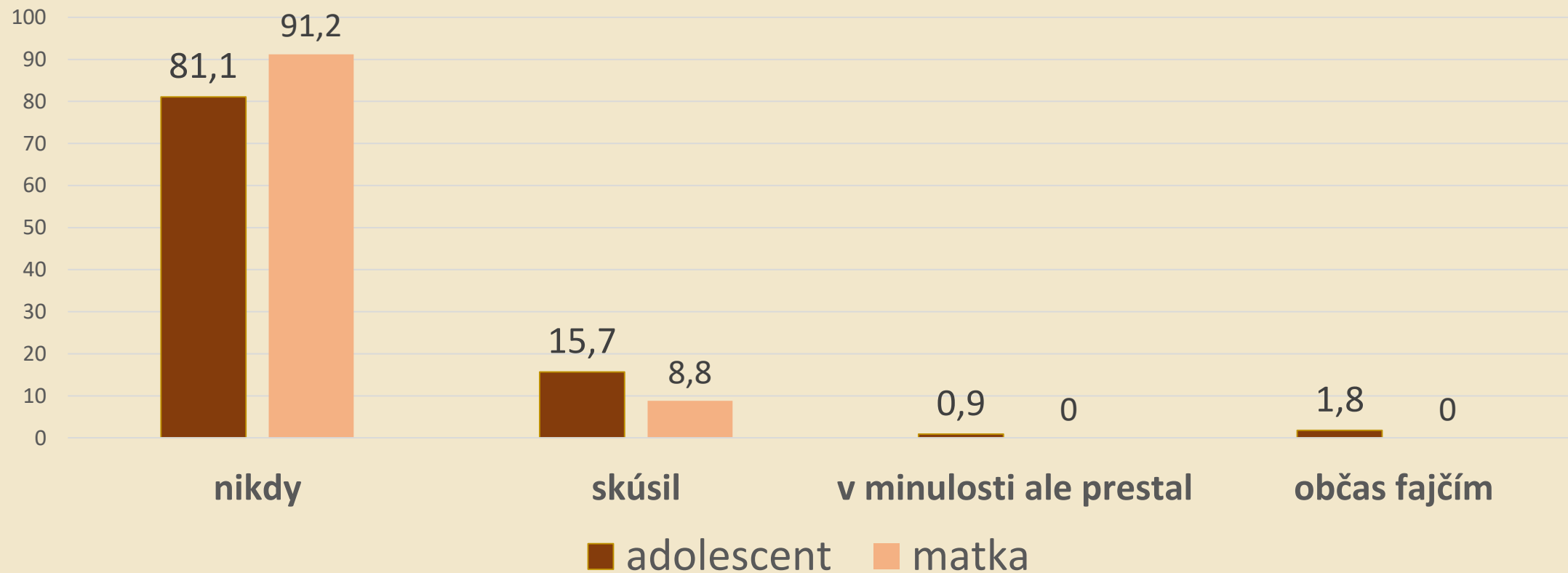
Alkohol – Pil si už niekedy alkohol? (1) *nie nikdy*, (2) *už som to skúšal*, (3) *pil som ho viackrát*, (4) *pijem alkohol pravidelne aspoň raz za mesiac*, (5) *pijem alkohol pravidelne aspoň raz za týždeň*.

(Dichotomizované na nikdy a už som to skúšal verzus ostatné)

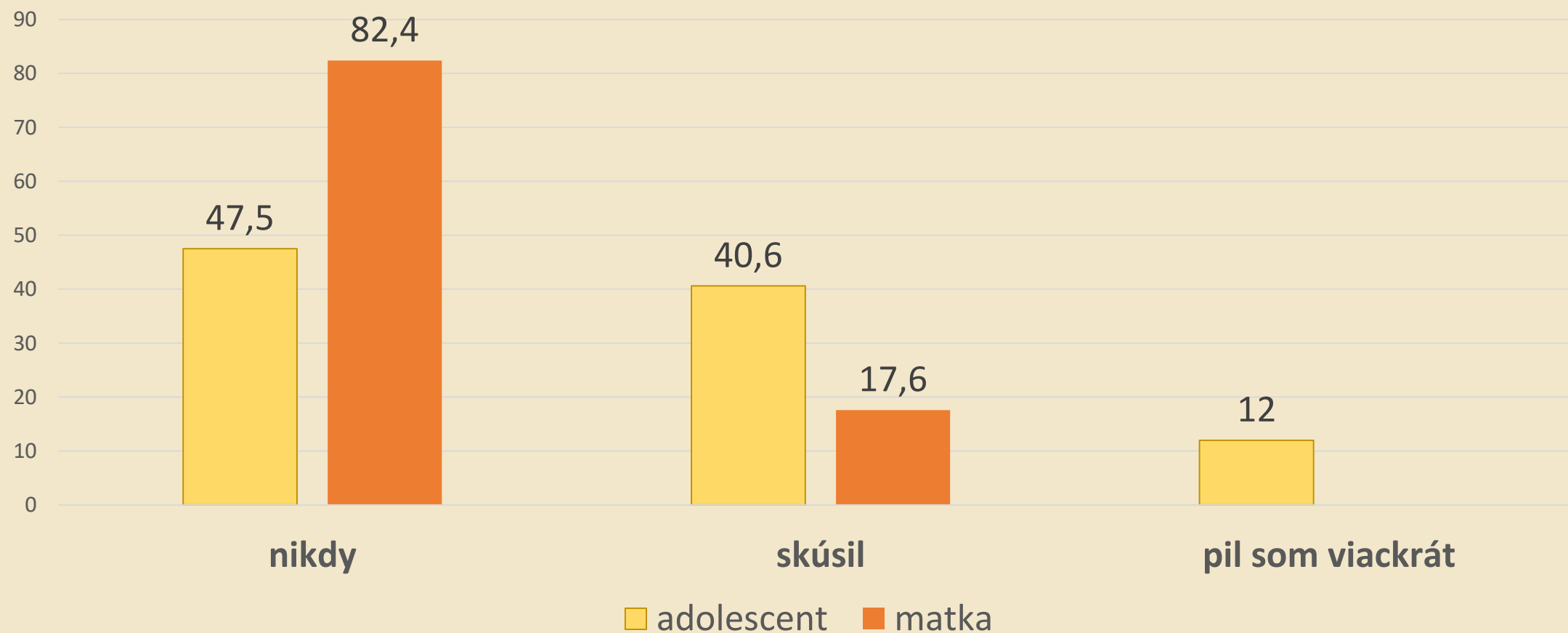
Metodiky

- Frekvencia **komunikácie o fajčení/alkohole** (*Moji rodičia sa so mnou rozprávajú o fajčení a s ním súvisiacich rizikách.*)
- **Percipované schvaľovanie fajčenia/alkoholu** (*Ako veľmi by sa Tvoji rodičia hnevali, ak by si fajčil?*)
- **Stanovovanie pravidiel** – 5 položiek (*Potrebuješ povolenie od rodičov aby si mohol zostať cez víkend dlhšie vonku?*)
- **Rizikové správanie rodičov** (*Robí Tvoja mama/otec nasledujúce veci? Každý deň fajčí. Aspoň raz za týždeň pije alkoholické nápoje.*)
- **Trávenie spoločného času** 3 položky (*Ako často spolu navštevujete rôzne miesta a robíte zábavné veci?*)

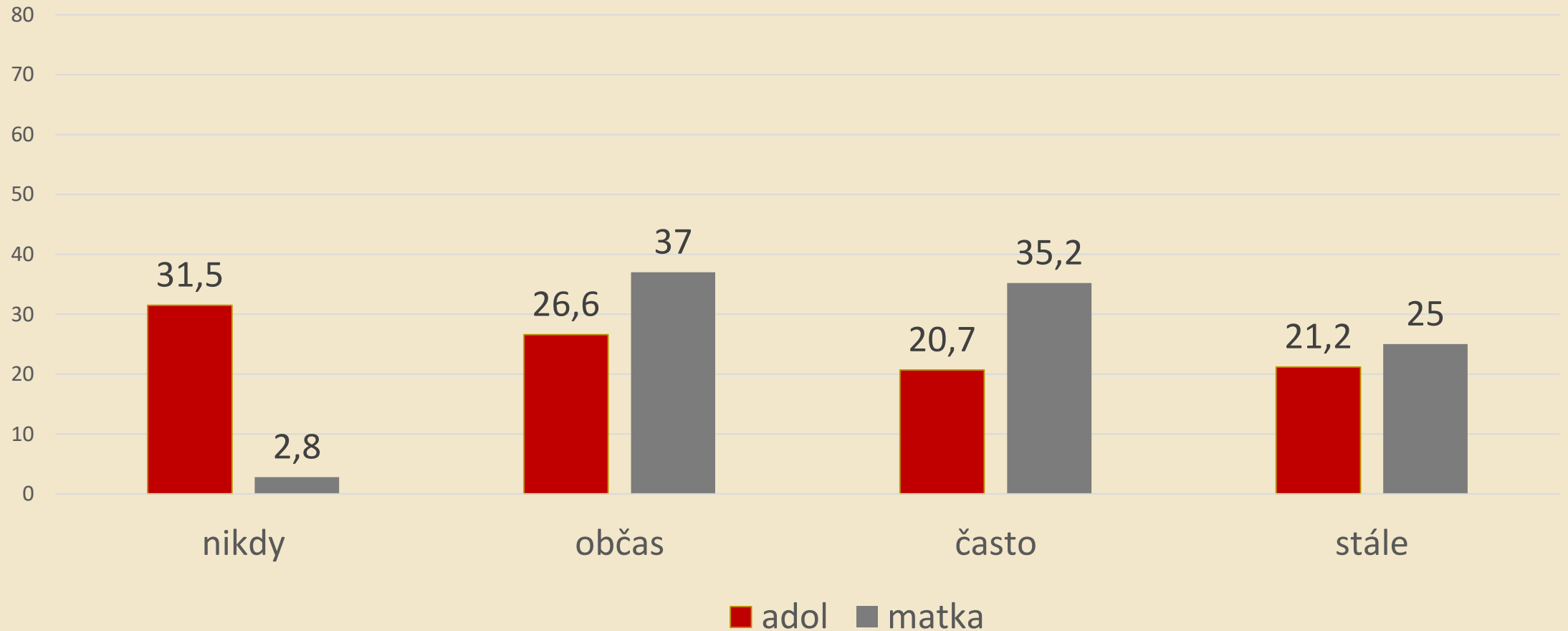
Skúsenosť s fajčením

Skúsenosti s alkoholom

Komunikácia o alkohole

Pravdepodobnosť skúsenosti s fajčením

(logistická regresia)

	OR	95% CI	
Rod	0,97	0,58	1,60
Komunikácia o fajčení	1,17	0,91	1,50
Percipované schvaľovanie fajčenia	2,76	1,29	5,90
Pravidlá	0,96	0,91	1,02
Denné fajčenie matka	1,56	0,86	2,84
Denné fajčenie otec	1,30	0,73	2,30
Trávenie spoločného času matka	1,08	0,75	1,54
Trávenie spoločného času otec	0,98	0,712	1,34

Pravdepodobnosť skúsenosti s fajčením

(logistická regresia)

	OR	95% CI	
Rod	0,97	0,58	1,60
Komunikácia o fajčení	1,17	0,91	1,50
Percipované schvaľovanie fajčenia	2,76***	1,29	5,90
Pravidlá	0,96	0,91	1,02
Denné fajčenie matka	1,56	0,86	2,84
Denné fajčenie otec	1,30	0,73	2,30
Trávenie spoločného času matka	1,08	0,75	1,54
Trávenie spoločného času otec	0,98	0,712	1,34

*** $p < 0,001$

Pravdepodobnosť skúsenosti s alkoholom

(logistická regresia)

	OR	95% CI	
Rod	1,56	0,79	3,1
Komunikácia o alkohole	0,85	0,61	1,19
Percipované schvaľovanie alkoholu	4,67	2,34	9,28
Pravidlá	0,95	0,89	1,03
Príležitostné pitie matka	3,76	1,57	8,99
Príležitostné pitie otec	0,46	0,19	1,14
Trávenie spoločného času matka	0,85	0,53	1,36
Trávenie spoločného času otec	0,78	0,51	1,20

Pravdepodobnosť skúsenosti s alkoholom

(logistická regresia)

	OR	95% CI	
Rod	1,56	0,79	3,1
Komunikácia o alkohole	0,85	0,61	1,19
Percipované schvaľovanie alkoholu	4,67***	2,34	9,28
Pravidlá	0,95	0,89	1,03
Príležitostné pitie matka	3,76***	1,57	8,99
Príležitostné pitie otec	0,46	0,19	1,14
Trávenie spoločného času matka	0,85	0,53	1,36
Trávenie spoločného času otec	0,78	0,51	1,20

*** $p < 0,001$

Záver

- Diskrepancie medzi percepciou matiek a dospievajúcich

Záver

- Diskrepancie medzi percepciou matiek a dospievajúcich
- Zdá sa, že bez ohľadu na to, akým spôsobom sa rodičia snažia ovplyvňovať rizikové správanie dospievajúcich, najdôležitejšie je zabezpečiť, aby adolescenti skutočne vnímali postoj rodičov voči alkoholu/cigaretám ako nesúhlasný.

Záver

- Diskrepancie medzi percepciou matiek a dospievajúcich
- Zdá sa, že bez ohľadu na to, akým spôsobom sa rodičia snažia ovplyvňovať rizikové správanie dospievajúcich, najdôležitejšie je zabezpečiť, aby adolescenti skutočne vnímali postoj rodičov voči alkoholu/cigaretám ako nesúhlasný.
- Výsledky aplikovateľné aj na učiteľov a iných významných dospelých

Záver

- Diskrepancie medzi percepciou matiek a dospievajúcich
- Zdá sa, že bez ohľadu na to, akým spôsobom sa rodičia snažia ovplyvňovať rizikové správanie dospievajúcich, najdôležitejšie je zabezpečiť, aby adolescenti skutočne vnímali postoj rodičov voči alkoholu/cigaretám ako nesúhlasný.
- Výsledky aplikovateľné aj na učiteľov a iných významných dospelých
- Možnosti zahrnutia rodičov do prevenčných programov?

Ďakujem za pozornosť

maria.bacikova@upjs.sk

Táto práca vznikla vďaka podpore Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR VEGA 1/0623/17 a Agentúry na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-15-0662, APVV-0253-11.